

Zpráva o šetření

ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé Adély a její novorozené dcery nezletilé Báry

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní C., bytem xxxxx (dále také „stěžovatelka“), s podnětem týkajícím se výkonu sociálně-právní ochrany její dcery Adély (nar. xxxx), která těsně před dosažením 13 let porodila Báru (nar. yyyy).

Stěžovatelka upozornila, že na základě návrhu úřadu X. (dále též jen jako „OSPOD 1“) došlo k odebrání novorozeného dítěte nezletilé matce z porodnice a jeho svěření do pěstounské péče na přechodnou dobu, přestože měla nezletilá matka zájem o dítě pečovat a měla za tím účelem zajištěn pobyt ve Výchovném ústavu D., který je specializovaným zařízením právě pro péči o nezletilé matky s dětmi (dále také jako „výchovný ústav“ nebo „zařízení“).

Nezletilá matka **Adéla je vedena v evidenci úřadu Y.** (dále též jen jako „OSPOD 2“).

Novorozená **Bára je vedena OSPODem 1**, který vykonává funkci veřejného poručníka dítěte¹.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který mě pověřil výkonem části své působnosti², včetně oblasti ochrany dětí, mládeže a rodiny, jsem ve věci provedla šetření postupu OSPOD 2 a OSPOD 1 a vydávám tuto zprávu o šetření.

V rámci šetření jsem se zaměřila na:

- postup OSPOD 2 při řešení situace nezletilé matky před porodem;
- postup OSPOD 1 a OSPOD 2 v souvislosti s podáním návrhu na předběžné opatření o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, když věděl o tom, že nezletilá matka má zájem o dítě pečovat;
- postup OSPOD 1 ve věci zajištění vzájemných kontaktů novorozeného dítěte s nezletilou matkou.

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsme dospěla k těmto závěrům:

- **OSPOD 2 při řešení situace nezletilé matky před porodem nepochybil** (viz bod C.1);
- **OSPOD 1 ve věci podání předběžného opatření** o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu **pochybil**, když věděl o tom, že nezletilá matka má zájem o dítě pečovat a měla za tím účelem zajištěn pobyt ve specializovaném zařízení pro nezletilé matky s dětmi; případně neupřednostnil jejich společné umístění

1 Podle ustanovení § 17 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

v pěstounské péči na přechodnou dobu; **pochybení** spatřuji rovněž v **nedostatečném prošetření situace OSPODem 1 a nevhodném přístupu k nezletilé matce velmi nízkého věku, nadto i se zdravotním postižením, po porodu** (viz bod C.1);

- byt' primární odpovědnost za podání návrhu na předběžné opatření nese OSPOD 1, **OSPOD 2** ve věci rovněž **pochybil, když souhlasil s postupem OSPOD 1**, kterým došlo k oddělení novorozeného dítěte od matky (viz bod C.1);
- **OSPOD 1 pochybil v nedostatečném vedení pěstounky na přechodnou dobu směrem k zajištění náležitého kontaktu mezi dítětem a matkou**, neboť jejich kontakt několik týdnů od jejich oddělení je zcela nedostatečný; pochybení je umocněno právě tím, že se jedná o novorozené dítě a nezletilou matku velmi nízkého věku (viz bod C.2).

B. Skutková zjištění

Adéla byla z důvodu dlouhodobého záškoláctví svěřena asi před dvěma lety do ústavní výchovy v Dětském domově E. V době, kdy byla Adéla na dlouhodobé propustce v rodině, otěhotněla. Jakmile se o jejím těhotenství dověděl OSPOD 2, začal její situaci ve spolupráci s nezletilou a její matkou řešit. S ohledem na trvající ústavní výchovu Adély navrhl OSPOD 2 soudu její přemístění do výchovného ústavu, který se specializuje na péči o nezletilé matky s dětmi.

Dne 19. 1. 2021 Adéla porodila dceru Báru císařským řezem v nemocnici F. (dále jen jako „porodnice“). Dne 25. 1. 2021 bylo vydáno na návrh OSPOD 1 předběžné opatření o svěřením Báry do pěstounské péče na přechodnou dobu. Důvodem odebrání dítěte po porodu mělo být to, že po dvou dnech hospitalizace po císařském řezu odešla Adéla bez domluvy z porodnice. Šla za svojí kurátorkou na OSPOD 2, která měla zrovna dovolenou. Hovořila s ní tedy jiná pracovnice úřadu, která jí doporučila, aby se vrátila zpět do porodnice. Důvodem, proč odešla z porodnice, bylo to, že se jí v porodnici nelíbilo, neměla zde umožněny návštěvy své matky. Ještě téhož dne ji navrátila Policie ČR zpět do porodnice.

Adéla byla následujícího dne převezena do výchovného ústavu. Novorozená Bára byla čtyři dny poté předána z nemocnice na základě předběžného opatření do péče pěstounů na přechodnou dobu. Nyní je tedy Adéla ve výchovném ústavu bez dítěte. Jejich vzájemné kontakty probíhají zatím pouze prostřednictvím skype 2x týdně.

C. Právní hodnocení

C.1 Postup OSPOD 2 při řešení situace nezletilé matky před porodem a OSPOD 1 v souvislosti s podáním návrhu na předběžné opatření k předání dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu

Podle č. 3 Úmluvy o právech dítěte³ musí být nejlepší zájem dítěte hlavním kritériem ve všech rozhodnutích týkajících se dětí. Jak judikoval Ústavní soud ČR⁴ v řízeních, jejichž

3 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte.

4 Nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19, dostupný z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-950-19_2.

účelem je upravit přímo práva či povinnosti dítěte (typicky řízení o péči o dítě), je nejlepší zájem dítěte prakticky vždy rozhodujícím kritériem, které musí rozhodovací orgán vzít v úvahu. Při hodnocení nejlepšího zájmu dítěte by se měla zohlednit jeho zranitelnost, zejména přítomnost zdravotního postižení či příslušnosti k etnické skupině.⁵

Odnětí dítěte z péče rodičů je ze strany státu nejkrajnější opatření a nejinvazivnější zásah do práva na soukromý a rodinný život. Právo na respektování soukromého a rodinného života chrání na mezinárodní úrovni jak evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 8)⁶, tak Úmluva o právech dítěte (čl. 7 a 9).

Právo dětí a rodičů trávit spolu čas je základním prvkem práva na rodinný život. Opatření znemožňující vzájemnou přítomnost rodičů a dětí je zásahem do tohoto práva. Zásah není porušením práva pouze v případě, že je opatření uskutečněno **v souladu se zákonem, je nezbytné v demokratické společnosti a sleduje legitimní cíl** předpokládaný čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též „EÚLP“).

Podle čl. 9 Úmluvy o právech dítěte představuje odebrání dítěte nástroj poslední instance (ultima ratio), nepostačila-li mírnější opatření, dítěti hrozí bezprostřední ohrožení, nebo je to z jiného důvodu nezbytné. I po odebrání dítěte mají rodič a dítě právo udržovat pravidelný kontakt.⁷

Na vnitrostátní úrovni pak zakotvuje právo na ochranu před neoprávněným zasahováním státu do soukromého a rodinného života Listina základních práv a svobod⁸ v čl. 10 odst. 2. To je ve sféře vztahů mezi rodiči a dětmi konkretizováno čl. 32 odst. 4 Listiny. Listina základních práv a svobod zaručuje zvláštní ochranu rodičovství. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči; práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.⁹

Na úrovni zákona lze prioritní zájem na péči rodičů o děti nalézt hned v ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, či dále v ustanoveních § 9a odst. 2, § 10 odst. 5 písm. a), § 12 odst. 1 písm. c) nebo § 14 odst. 2 téhož zákona, příp. § 880

5 Výbor OSN pro práva dítěte. *Obecný komentář č. 14 (2013) o nejlepším zájmu dítěte*. 29. 5. 2013, sp. zn. CRC/C/GC/14. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsglKirKQZLK2M58RF%2f5F0vEAXPu5AtSWvliDPBvwUDNUfn%2fyTqF7YxZy%2bkauw11KClJiE%2bul1sW0TSbyFK1MxqSP2oMIMyVrOBPKcB3Yl%2fMB>, kap. V. A).

6 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění sdělení č. 41/1996 Sb., o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

7 Výbor OSN pro práva dítěte. *Obecný komentář č. 14 (2013) o nejlepším zájmu dítěte*. 29. 5. 2013, sp. zn. CRC/C/GC/14. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsglKirKQZLK2M58RF%2f5F0vEAXPu5AtSWvliDPBvwUDNUfn%2fyTqF7YxZy%2bkauw11KClJiE%2bul1sW0TSbyFK1MxqSP2oMIMyVrOBPKcB3Yl%2fMB>, kap. V. A) 1. c).

8 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

9 Čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

a násl. občanského zákoníku. Nelze odhlédnout od skutečnosti, že být společně je pro rodiče a jejich děti základním prvkem rodinného života¹⁰.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva i judikatura Ústavního soudu ČR¹¹ konkretizuje podmínky, při jejichž splnění může stát k odnětí dítěte z péče rodičů přistoupit. Pro takový zásah musí existovat legitimní důvod, musí být v souladu se zákonem (zásada legality) a musí být nezbytný a přiměřený sledovanému cíli.

Nezbytnost podle Ústavního soudu¹² znamená, že zásah je založen na naléhavé společenské potřebě, která je přiměřená sledovanému legitimnímu cíli – ochraně zájmu dítěte. Může jít o případy, kdy dítě bylo vystaveno násilí nebo špatnému zacházení, kdy byl zjištěn nedostatek citového zázemí nebo znepokojivý zdravotní stav rodičů. Cituji z nálezů Ústavního soudu: „Vazba mezi rodičem a dítětem je jedním z prvořadých předpokladů zdárného vývoje dítěte. Pro rodiče a dítě je možnost být spolu základním prvkem rodinného života. Opatření, která jim v tom brání, představují zásah do práva na rodinný život. Odnětí dítěte z péče matky ... lze uplatnit pouze v nejvážnějších případech, musí se tedy opírat o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte.“

Podle čl. 9 Úmluvy o právech dítěte by měl stát, tj. včetně OSPOD (dále jako „OSPOD“), respektovat roli rodičů a neoddělovat děti od rodičů, pokud to není v nejlepším zájmu dítěte. **Malé děti jsou přitom zvláště zranitelné v důsledku možných následků takového odloučení.**¹³

Jelikož **matka je nezletilá**, je nezbytné aplikovat na daný případ také čl. 24 odst. 2 písm. f) Úmluvy o právech dítěte, z něhož plyne, že by měl OSPOD přijmout opatření, která zajistí nezletilým rodičům zvláštní podporu a vedení zajišťující blaho dítěte i nezletilých rodičů.¹⁴ Nezletilé matky by měly mít přístup ke zdravotnické péči, která je citlivá k jejich právům a zvláštním potřebám. **OSPOD by měl nezletilé matky podpořit a přistupovat k mladým matkám pozitivně a podporujícím způsobem.**¹⁵ **Na podporu a poskytování služeb nezletilým rodičům by se měl klást zvláštní důraz.**

10 Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě. Kancelář veřejného ochránce práv, Brno 2007, str. 51, (dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/pripady-a-stanoviska-ochrance/stanoviska-rodina-a-dite/>).

11 Např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10, či nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10, dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

12 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2546/10.

13 Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 7 (2005) k implementaci práv dětí v raném dětství. 12. 9. 2006, sp. zn. CRC/C/GC/7. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhslKirKQZLK2M58RF%2f5F0vFBt3FEuw5MPwUGL3wWtvx4j73rex5qxa3VhfNzYn7%2bdXmEE6x0AhrdwGxiZZx%2fWZnfHRL2pLxnWBntLj6tdrT2>, odst. 12.

14 Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 4 (2003). Zdraví a vývoj adolescentů v kontextu Úmluvy o právech dítěte. 1. 7. 2003, sp. zn. CRC/GC/2003/4. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhslQql8gX5Zxh0cQqSRzx6ZfAlCbDzm5DUreYo1tIYOkZcPE%2bQh98dgWJaknr%2bF7jm9%2bkvHmi4ctJtVj1CPTUqN7%2f4K3R8rTOQIXpWvhMbx0f>, odst. 16.

15 Ibid, odst. 31.

OSPOD by měl zajistit, že nezletilým rodičům budou zachována všechna práva spjatá jednak s tím, že se stali rodiči, a jednak s tím, že jsou stále dětmi. To platí obzvláště v sociální oblasti a v přístupu k vhodným službám.¹⁶ Stát by měl zajistit programy podpory budoucím rodičům, zejména těm nezletilým, kteří mohou mít potíže při výkonu rodičovských práv a povinností.¹⁷

Specifickým a zranitelným postavením nezletilého rodiče se zabývá také čl. 27 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož musí OSPOD poskytnout nezletilým rodičům nejen ochranu jejich zdraví a podporu při výkonu jejich rodičovské odpovědnosti ke svým dětem, ale také zvláštní podporu a ohled v sociální oblasti.¹⁸

Malé děti a novorozenci jsou sice plně závislí na ostatních, ale nejsou pouze pasivními příjemci péče. Jsou aktivními aktéry hledajícími ochranu, výchovu a pochopení a velmi brzy formují a realizují silné vzájemné vazby se svými rodiči či primárními pečovateli.¹⁹

Dále z judikatury Evropského soudu pro lidská práva²⁰ plyne, že stát, prostřednictvím OSPOD a dalších institucí, má povinnost podniknout taková opatření, která umožní zachování vazeb mezi dítětem a rodiči. K přerušení vazeb je možné přistoupit jen v krajních situacích a za výjimečných okolností. V případě, kdy je to možné, má dále OSPOD povinnost umožnit opětovné sjednocení rodiny a obnovení vazeb, a to tak rychle, jak to jen lze.

Opatření zasahující do vazeb mezi rodiči a dětmi musí splňovat kritérium nezbytnosti v demokratické společnosti. Aby opatření toto kritérium splňovala, musí k nim být odpovídající a dostačující důvody. Zároveň je nutné při rozhodování o svěření do péče vzít náležitě v potaz zájmy biologických rodičů.

OSPOD nese odpovědnost za prokázání, že před uskutečněním opatření k odebrání dítěte dostatečně posoudil vliv opatření jak na dítě, tak na rodiče, a zvažil možné alternativy k odebrání dítěte. Odebrání dítěte ihned do porodu proti vůli matky je tak drastickým

16 Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/RES/64/142. Pokyn k alternativním formám péče o děti. 24. 2. 2010. Dostupné z: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/5416/pdf/5416.pdf>, odst. 36.

17 Ibid, odst. 41.

18 Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 20 (2016). Implementace práv dítěte během adolescence. 6. 12. 2016, sp. zn. CRC/C/GC/20. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsqlkirKQZLK2M58RF%2f5F0vH%2bg0BeHNYXSI2ulaeiW9Y1nEBWXdUgC9p%2fn2WzRfn3fwsXNNC%2b2E7%2bbuK3ful8wJQP6BtAIEzFZVO26Bnyk9OH>, odst. 55.

19 Výbor OSN pro práva dítěte. Obecný komentář č. 7 (2005) k implementaci práv dětí v raném dětství. 12. 9. 2006, sp. zn. CRC/C/GC/7. Dostupné z: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsqlkirKQZLK2M58RF%2f5F0vFBT3FEuw5MPwUGL3wWtvx4j73rex5qxa3VhfNzYn7%2bdXmEE6x0AhrdwGxiZZx%2fWZnfHRL2pLxnWBNTLj6tdrT2>, odst. 16.

20 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. července 202, ve věci P., C. a S proti Spojenému království, č. 56547/00. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. prosince 2014 ve věci Hanzelkovi proti České republice, č. 43643/10, dostupný z: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/2E6BD5AE1C2952DAC1257E3E0047C229/\\$file/Hanzelkovi-rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/2E6BD5AE1C2952DAC1257E3E0047C229/$file/Hanzelkovi-rozsudek.pdf?open&).

opatřením, že k němu musí existovat obzvlášť závažné důvody. Na případ se vztahuje právo na soukromý a rodinný život (čl. 8 EÚLP) i v případě, že dítě bylo odebráno krátce po porodu a dítě a rodič spolu nikdy nežili, a nebyl tak čas, aby se mezi dítětem a rodičem dále tvořily rodinné vazby.

Jakmile se OSPOD 2 dozvěděl o těhotenství Adély, začal situaci s Adélou a její matkou intenzivně řešit. Matka nejprve uvedla, že si přeje, aby šla dcera na interrupci. Adéla sdělovala, že neví, jak se rozhodnout, a proto nechá rozhodnutí na své matce. Matka se s dcerou nakonec k zákroku do nemocnice nedostavila. Posléze sdělila, že si rozhodnutí rozmyslely a že se chtějí s dcerou o dítě společně starat. S ohledem na trvající ústavní výchovu Adély a nedostatečné výchovné působení matky navrhl OSPOD 2 soudu její přemístění do výchovného ústavu, který se specializuje na péči o nezletilé matky s dětmi. Zde měla strávit minimálně šestinedělí a poté by OSPOD 2 zvažoval další řešení situace. Soud o návrhu v září 2020 rozhodl. Adéla byla i po přemístění do výchovného ústavu znovu na dlouhodobé propustce u matky, aby se předešlo případnému útěku a ohrožení Adély v těhotenství.

V jednání OSPOD 2 při řešení situace nezletilé matky před porodem jsem neshledala pochybení.

Po porodu do řešení věci vstoupil OSPOD 1. O situaci těhotné nezletilé matky byl již předem informován od OSPOD 2. Dva dny po narození Báry nahlásila porodnice OSPOD 1, že její nezletilá matka bez jakékoliv předchozí domluvy odešla z porodnice. Porodnice situaci ihned nahlásila rovněž Policii ČR.

OSPOD 1 vzniklou situaci bez dalšího šetření vyhodnotil jako opuštění dítěte matkou. To, že nezletilá šla na OSPOD 2 za svojí kurátorkou a následně ji policie navrátila do porodnice, již sociální pracovníci OSPOD 1 nepokládali za relevantní. Adélu v porodnici nenavštívili, aby s ní situaci probrali. Připravili předběžné opatření na pondělí 25. 1. 2021. Adéla byla ještě v pátek 22. 1. 2021 přemístěna do výchovného ústavu. Novorozená Bára byla dne 26. 1. 2021 předána pěstounce na přechodnou dobu.

Co se týče návrhu na předběžné opatření, sociální pracovníci OSPOD 1 uváděly obavu, že by mohla Adéla utéct z výchovného ústavu a ohrozit novorozenou Báru. Po dobu předchozí ústavní výchovy se totiž dopouštěla útěků. Upozorňovaly, že jedná impulzivně, dopouštěla se v minulosti útěků z ústavní výchovy. Akcentovaly rovněž žádost Adély po dvou dnech kojení o zastavení laktace. Zároveň uváděly, že budou podporovat časté kontakty matky s dítětem a brzký návrat dítěte do péče matky, jakmile to bude možné. Potřebují k tomu nyní zprávu psycholožky výchovného ústavu, která by měla s Adélou intenzivně pracovat. Potřebují, aby psycholožka vyhodnotila, nakolik je Adéla zodpovědná, a to s ohledem na její velmi nízký věk, ale i její lehké mentální postižení.

Již v průběhu šetření jsem já i mnou pověřené právničky hovořily s pracovníci OSPOD 1 o otázce, zda bylo nezbytné vydání předběžného opatření. **Jak uvádím výše s ohledem na mezinárodní závazky státu²¹ vyplývající i z vnitrostátního práva²², je při hodnocení**

21 Čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 9, 24 odst. 2 písm. f) a 27 Úmluvy o právech dítěte.

tohoto případu nutno si uvědomit a vycházet právě z toho, že se jednalo o teprve 12letou matku, k níž je třeba volit zcela odlišný a ještě mnohem citlivější přístup, než kdyby se jednalo o starší či zletilou matku. Je třeba přihlédnout ke všem okolnostem. Jinak mám za to, že si Adéla neuvědomila dosah a možné následky svého jednání, když odešla z porodnice, a její pohnutky nebyly vůbec zjišťovány. **A především nezletilá matka je sama ještě dítětem, přičemž navíc neměla v nemocnici umožněny návštěvy. I v tomto ohledu došlo k porušení jejích práv, jež podrobně popisují výše (pozn.: byť toto porušení nepřiřítám šetřeným úřadům, mám za to, že je k tomu třeba v kontextu celého případu rovněž přihlédnout). Nadto, neodešla neznámo kam, ale šla nejprve za svojí kurátorkou, až poté ke své matce. Následně byla ještě téhož dne navrácena zpět do porodnice, kde setrvala až do svého převozu do výchovného ústavu.** Dítě neopustila, neboť ho v dané době neměla u sebe, nebyly na společném pokoji. Pracovnice OSPOD 1 ji pro účely vyhodnocení svého dalšího postupu v porodnici přesto nenavštívila a jednala de facto od stolu. Rozhodla se tak v podstatě automaticky pro podání návrhu na předběžné opatření. Tento postup projednala pouze s pracovnící OSPOD 2, která s ním souhlasila. Odpovědnost za navržené opatření však nese především OSPOD 1.

Sociální pracovnice OSPOD 1 k tomu uvedla, že si za svým postupem stojí, neboť měla především obavu o novorozené dítě, které chránila. Nicméně znovu podotýkám, že před podáním návrhu na předběžné opatření sociální pracovnice ani matku v porodnici nenavštívila, aby s ní o vzniklé situaci hovořila a utvořila si náhled na pohnutky jejího chování a vyhodnotila možnost rizikového jednání (v budoucnu), pokud z něj měla obavy.

Dále je třeba upozornit, že **Adéla měla pro dobu po porodu zajištěný pobyt ve specializovaném zařízení pro nezletilé matky s dětmi, kde jí právě v péči o dceru měli poskytovat adekvátní podporu a pomoc.** Z tohoto důvodu se mi jeví obava pracovnice OSPOD 1 jako poněkud lichá a neodůvodněná.

Upozorňuji, že umístění ve specializovaném zařízení pro nezletilé matky s dětmi v tomto případě pokládám za zcela dostatečné opatření. Jestliže se však ani toto opatření nejevilo OSPOD 1 jako dostatečné, nerozumím, proč v takovém případě nevolil alespoň cestu jejich společného umístění do pěstounské rodiny. Takové řešení bych pokládala za mnohem citlivější k oběma nezletilým za účelem podpory navázání jejich vzájemné vazby po porodu, kterou pokládám za velmi důležitou.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti konstatuji, že jsem v **postupu OSPOD 1 ve věci podání předběžného opatření** o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu **shledala pochybení**, neboť věděl o tom, že nezletilá matka má zájem o dítě pečovat, a neupřednostnil jejich společné umístění ve specializovaném zařízení. **Toto pochybení je o to závažnější, že se tak stalo těsně po porodu, a Adéla a Bára tak nedostaly možnost navazovat a budovat si od narození mezi sebou primární vazbu.**

22 Čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a dále ustanovení § 1 odst. 1 písm. c), § 9a odst. 2, § 10 odst. 5 písm. a), § 12 odst. 1 písm. c) nebo § 14 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ustanovení § 880 a násl. občanského zákoníku.

Pochybení spatřuji rovněž **v nedostatečném prošetření situace a nevhodném přístupu k nezletilé matce velmi nízkého věku, navíc i se zdravotním postižením, těsně po porodu.**

OSPOD 1 dostatečně nezohlednil zájem nezletilé matky, ale ani jejího novorozeného dítěte, jakožto nejlepší zájem dítěte, s respektem k věku matky, jejímu zdravotnímu postižení, ale i etnicitě.

OSPOD 1 neposkytl citlivý, šetrný přístup a podporu, která by zohlednila specifika situace Adély a jejího dítěte. Přitom přesně takový přístup zasluhují, a to zejména v sociální a zdravotní oblasti, což plyne jak z mezinárodních závazů, tak vnitrostátního práva (viz výše).

OSPOD 1 dostatečně nezohlednil práva Adély pramenící jednak z toho, že je nezletilou matkou, a jednak z toho, že je ještě dítětem. Tato práva je přitom nutno respektovat ve všech relevantních oblastech s přihlédnutím k její obzvláštní zranitelnosti.

Shledala jsem rovněž pochybení v postupu OSPOD 2, když souhlasil s uvedeným řešením.

C.2 Postup OSPOD 1 ve věci zajištění vzájemného kontaktu novorozeného dítěte s nezletilou matkou

Právo na rodinný život, tedy především na to, aby rodiče a jejich děti mohli být spolu, garantované mnoha mezinárodními i vnitrostátními právními předpisy,²³ v jisté formě pokračuje i po oddělení dětí od jejich rodičů. Úmluva o právech dítěte uznává právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat s nimi pravidelné osobní kontakty.²⁴ V případě umístění dítěte do pěstounské péče občanský zákoník konkretizuje právo rodičů se s dítětem osobně a pravidelně stýkat.²⁵ Stejně tak pěstouni mají povinnost „udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči“.²⁶

Jestliže je neschopnost či nemožnost biologických rodičů o dítě pečovat pouze přechodného charakteru, je nezbytné, aby vztah dítěte s rodičem byl maximálně podporován. Pokud k tomu nejsou závažné důvody, doprovázející organizace pěstounů by neměla styk rodičů s dětmi podmiňovat jejich asistencí atp. Styk rodičů s dětmi by měl být umožňován ihned po předání dítěte do péče pěstounů a v širokém rozsahu.²⁷

Právní předpisy²⁸ vycházejí z toho, že kontakt rodičů s dětmi by měl být především co nejméně omezený. Úprava styku potom znamená vymezení nejen intervalů styku, ale případně i jiných podmínek či zvláštních okolností (např. forma, místo konání, přítomné

23 Srov. čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.), čl. 4 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o styku s dětmi, čl. 8 odst. 1 sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 32 odst. 1 a především odst. 2 Listiny základních práv a svobod, § 887 a násl. občanského zákoníku.

24 Čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte.

25 Ustanovení § 960 odst. 2 občanského zákoníku.

26 Ustanovení § 967 občanského zákoníku a ustanovení § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

27 Viz již šetření předchozí veřejné ochránkyně práv vůči OSPOD 1 ve věci sp. zn.: xxx.

28 Čl. 4 Úmluvy o styku s dětmi a § 888 občanského zákoníku.

osoby).²⁹ Jelikož jde o zásah do práv dítěte a rodičů, je třeba, aby jakékoliv zásahy v podobě limitů, podmínek či jiných omezení byly v souladu s právními předpisy a v souladu se zájmem dítěte.³⁰

OSPOD je povinen vést pěstouny k dodržování povinnosti udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči.³¹

Prvních 14 dnů po odebrání dítěte z péče Adély byl zajištěn jejich vzájemný kontakt pouze prostřednictvím skype, a to pouze 2x týdně. Pěstounka také zasílala fotografie dítěte. Až po mé intervenci a upozornění na zcela nedostatečný kontakt obou nezletilých se dohodla pracovnice OSPOD 1 s vedením výchovného ústavu na zintenzivnění kontaktu tak, aby proběhl ve třetím týdnu od odebrání dítěte z péče matky každý den, ale opět pouze přes skype. Čtvrtý týden by již měly proběhnout alespoň 2 až 3 osobní kontakty (pozn.: na půdě organizace K., která je doprovázející organizací pěstounky).

Jako důvod realizace kontaktu pouze prostřednictvím skype pracovnice OSPOD 1 uvedly, že novorozené dítě mělo velmi nízkou porodní váhu (asi jen 2,3 kg). Dokud nebude mít alespoň 3 kg, nemůže s ním pěstounka, dle pediatra, chodit vůbec ven. K dotazu, proč však nemůže za dítětem na osobní návštěvu matka, uvedla pracovnice OSPOD 1, že to není možné z důvodu epidemie covid-19 (s tím, že manžel pěstounky má jít na chirurgický zákrok). Jakmile bude mít dítě dostatečnou váhu, budou se moci uskutečnit osobní kontakty na půdě organizace K. Pracovnice OSPOD 1 k tomu dále uvedla, že pěstouni nejsou povinni umožňovat návštěvy ve své domácnosti.

K tomu však musím oponovat, jak jsem již uvedla výše, že v tomto případě se jedná o dvě děti, čímž je situace zcela specifická a výjimečná, proto by měl OSPOD 1 vést pěstouny k jinému přístupu. Nadto dále musím poukázat, že se setkávám s případy, kdy pěstouni umožňují návštěvy i ve své domácnosti. Je mi známo, že někteří pěstouni přijímají společně s dítětem i matky atp. V době, kdy je již zcela běžně prováděno testování, pak skutečně nevidím překážku v kontaktu, která by měla spočívat v obavě z nákazy covid-19.

Umožnění osobního kontaktu mezi dítětem a matkou po porodu až za 3 týdny od jejich rozdělení pokládám za zcela nepřipustný zásah do jejich práva na vzájemný kontakt. Kontakt prostřednictvím skype nelze označit za přijatelnou náhradu. Jeho četnost v prvních dvou týdnech pouze 2x týdně je pak zcela nedostatečná. Opět musím ještě zdůraznit výjimečnost situace v daném případě spočívající právě v tom, že se jedná o novorozené dítě a velmi mladou nezletilou matku, která je také dítětem.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti tedy musím konstatovat **pochybení na straně OSPOD 1 spočívající v nedostatečném vedení pěstounky na přechodnou dobu směrem k zajištění náležitého kontaktu mezi dítětem a matkou.**

29 Ustanovení § 888 první věta za středníkem občanského zákoníku.

30 Blíže viz též Doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ke kontaktům dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči ze dne 18. 12. 2020, dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Kancelar/projekty/4. MO 1. doporučení rodina VI 6985-20-VOP-PS.pdf.

31 Ustanovení § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám Úřadu 2 a Úřadu 1 a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám tajemníky úřadů, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřili ke zjištěným pochybením a informovali mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 16. února 2021

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv